

Ковальова Ольга Вікторівна

*декан факультету підготовки фахівців для
підрозділів досудового розслідування Донецького
державного університету внутрішніх справ,
доктор юридичних наук*

ОКРЕМІ АСПЕКТИ ВДОСКОНАЛЕННЯ ІНФОРМАЦІЙНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ РОЗКРИТТЯ ТА РОЗСЛІДУВАННЯ КОЛАБОРАЦІЇ

Колабораційна діяльність в умовах військової агресії російської федерації є одним із максимально негативних феноменів, здатних дестабілізувати роботу Збройних Сил України та правоохоронних органів. Основним суспільно небезпечним фактором такого кримінального правопорушення є те, що воно вчиняється громадянами України в інтересах держави-агресора (у більшості випадків — на окупованих територіях), що ускладнює своєчасне виявлення та розслідування таких суспільно небезпечних діянь. В цьому контексті актуалізується потреба в удосконаленні інформаційного забезпечення розкриття та розслідування колабораційної діяльності.

Аналіз судової практики та статистики правоохоронних органів свідчить про те, що на сьогоднішній день, не дивлячись на удосконалення законодавчого підходу до кримінального процесуального забезпечення діяльності правоохоронних органів із розкриття та розслідування кримінальних правопорушень, пов'язаних із колабораційною

діяльністю. З цією метою ч. 2 ст. 297-1 Кримінального процесуального кодексу України було доповнено можливістю проведення спеціального досудового розслідування у кримінальному провадженні щодо злочину, передбаченого ст. 111-1 Кримінального кодексу України. Проте, не дивлячись на вказане невіршеним залишається проблема доказування та викриття такої протиправної діяльності осіб, які знаходяться на тимчасово окупованих територіях.

Вчені вказують, що вчення стосовно використання інформації баз даних різноманітних інформаційних систем у розслідуванні сьогодні вже не може обмежуватись розглядом лише однієї категорії обліків — криміналістичних. Його предмет виходить за межі криміналістичної реєстрації. З огляду на сказане, вважаємо, що основні теоретичні положення цього вчення, його система, а відповідно, термінологія і понятійний апарат, потребують перегляду з урахуванням досягнень науково-технічного прогресу, практики та теорії інформаційного забезпечення інших галузей, а також розвитку сучасної наукової думки загалом. Сутність запропонованого полягає в теоретичному обґрунтуванні доцільності, можливості й особливостей використання в розслідуванні злочинів обліково-реєстраційних даних інформаційних систем незалежно від їх відомчої належності та прямого цільового призначення. Інакше кажучи, ідеться про розширення предмета вчення. Теоретичні напрацювання, що складають основу усталеного у криміналістиці вчення про криміналістичну реєстрацію, повинні стати підґрунтям для розвитку вчення про використання облікової інформації в розслідуванні [1]. Що стосується розслідування випадків колабораційної діяльності, що часто відбувається *in absentia* проблема в першу чергу полягає у відсутності доступу до таких територій та проведення окремих оперативно-розшукових заходів.

Вчені зауважують, що під час збору інформації про факт колабораційної діяльності правоохоронним органам необхідно отримати відомості щодо подій, правопорушень, осіб, речей, документів, цінностей та іншого майна, які підлягають обліку, та зв'язків між ними і підозрюваною особою. Безумовно, в умовах розвитку збройної агресії до діючої системи інформаційно-аналітичного забезпечення виявлення та розслідування злочинів даної категорії були доповнені наступні об'єкти

оперативного контролю: військовослужбовці зс рф; колаборанти; інформатори, посібники; зрадники у тому числі з числа правоохоронних органів; члени ДРГ. Запроваджено додаткові критерії оброблення інформації, які необхідні для вирішення завдань органів правопорядку: документування військових злочинів, скоєних окупантами (мародерства, згвалтування, катування, масові вбивства цивільного населення). Встановлення місць скоєння зазначених злочинів та осіб, причетних до їх вчинення, місць масових поховань; ідентифікація окупантів (встановлення частин, де проходять службу, рід військ, місця перебування, та даних їхніх близьких осіб, банківські реквізити); встановлення об'єктів воєнної логістики (складів із технікою та озброєнням, штабів управління, місць дислокації, ремонтних баз тощо); контроль вищого командного офіцерського складу військ рф (переміщення, розташування тощо). Крім того, в умовах збройної агресії суттєво змінено функціонал інформаційно-аналітичного забезпечення: організовано аналітичне відпрацювання абонентських номерів, якими можуть користуватися колаборанти; пошук для встановлення нових абонентських номерів колаборантів та інших осіб, у тому числі з відкритих джерел; запроваджено в роботу всіх ПОТЗ аналітичне відпрацювання інформації, отриманої за результатами заходів зі зняття інформації з електронних комунікаційних мереж, з візуалізацією на карті місць дислокацій колаборантів, інформаторів тощо [2]. Отже, наведене вище свідчить про наявність нагальної потреби в удосконаленні алгоритму проведення негласних слідчих (розшукових) дій, що також сприятиме удосконаленню інформаційного забезпечення розкриття та розслідування кримінальних правопорушень, пов'язаних із колабораційною діяльністю. Варто зауважити на наявності непоодиноких випадків співпраці між колаборантами на тимчасово окупованих територіях та громадянами, які проживають на підконтрольних Україні територіях. Своєчасне встановлення таких осіб має значення для попередження втягнення громадян у колабораційну діяльність.

Таким чином, проведене дослідження надало можливість підсумувати, що з метою удосконалення інформаційного забезпечення розкриття та розслідування колаборації необхідно вирішити такі питання: 1) забезпечити остаточну інтеграцію в оперативно-розшукову

діяльність технології OSINT з метою спрощення процесу документування та доказування фактів колабораційної діяльності на тимчасово окупованих територіях; 2) удосконалити бази даних осіб, причетних до колабораційної діяльності із диференціацією її форм з метою своєчасного встановлення ступеню суспільної небезпечності таких осіб; 3) створення та інтеграцію інформаційного забезпечення здатного здійснювати віддалений контроль за тимчасово окупованими територіями та діяльністю колаборантів; 4) удосконалення інформаційно-аналітичних та інформаційно-пошукових систем з метою виявлення, розшуку та притягнення до відповідальності колаборантів.

Список використаних джерел

1. Бірюков В. В. Інформаційно-довідкове забезпечення розслідування злочинів: поняття, система, завдання. URL: http://www.pravoisuspilstvo.org.ua/archive/2012/2_2012/54.pdf.
2. Бондар В. С., Рибалкін А. О. Інформаційне забезпечення досудового розслідування колабораційної діяльності. URL: <https://visnyk-juris-uzhnu.com/wpcontent/uploads/2023/10/36-1.pdf>.